

ГУМАНИТАРНИЙ ВИМІР СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

З. Д. Варавкіна,

*доцент кафедри сучасних європейських мов,
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНЦІЯ НАУКОВЦЯ – ЗАПОРУКА ВИСОКОЇ ПРОДУКТИВНОСТІ НАУКОВОЇ ПРАЦІ

Важливою складовою діяльності будь-якого фахівця є комунікативна компетенція, що належить до ключових професійних характеристик.

Чи важливо це для вчених? Чи потрібно їм володіти майстерністю мовного оформлення наукового твору? Адже, на думку деяких науковців, головне у науковому творі – зміст, нові факти, оригінальна теорія. Це так. Але справедливо й те, що саме за допомоги мови вчені ознайомлюють колег та аудиторію з результатами своєї праці. Без цього етапу процес творення і поширення нових знань залишається незавершеним.

У розвитку науки істотну роль відіграють різні форми усного спілкування: доповіді, лекції, дискусії на конференціях і семінарах тощо. Проте за своєю комунікативною потужністю вони не можуть дорівнятися до написаної та опублікованої праці, що охоплює набагато ширшу аудиторію, яка з часом збільшується.

Отже, слово для науковця вимагає пильної уваги. Опановуючи виражальні можливості мови, а потім уміло послуговуючись ними, вчений виконує роботу не менш важливу, ніж осмислення праць попередників, висунення гіпотез, пошук фактів, розбудова й доведення теорії тощо. Тому мовне оформлення наукових праць не варто сприймати як дрібницю, що її цілком можна довірити літературному редакторові.

У середньовічній Європі вміння вправно писати, добре говорити й правильно мислити були складовими ідеалу освіченої людини. Не випадково тогочасний початковий ступінь освіти, так званий тривіум, складався з граматики, риторики й діалектики (логіки). Ці науки закладали підмурівок для подальшого розумового розвитку, а тому були чи не головними

предметами в університетах. М. Ломоносов мав усі підстави назвати славнозвісну «Граматику словенську» Мелетія Смотрицького «вратами своєї вченості»

Нові часи не тільки не зруйнували цей ідеал, а й утвердили його ще більше. Сьогодні *мовна вправність*, або, кажучи сучасною термінологією, *комунікативна компетенція*, лишається неодмінною умовою високої кваліфікації в науці. Вченому не обійтися без мистецтва слова. Його професійний обов'язок – не тільки глибше опанувати обраний фах, а й наполегливо підвищувати власну мовну культуру, бо неграмотно оформлена публікація підриває довіру до автора, кидає тінь на його професійну репутацію.

Навпаки, добре написана стаття чи монографія привертає увагу не лише тих, хто теж працює над цією проблемою, а й фахівців суміжних галузей і навіть інших наук. Якщо праця вразила, то цілком імовірно, що вони забажають ознайомитись і з іншими публікаціями її автора.

Як бачимо, мовна майстерність – потужний рушій для поширення наукових ідей і теорій.

Сьогодні, коли в інформаційному просторі справжню науку часом витісняє псевдонаука, переймаючи на себе громадську увагу, а часом і фінансові ресурси, ефективна й фахова популяризація знань стає особливо потрібною.

Доктор історичних наук С. Алексєєв зазначив: «Біда не в тому, що немає наукових праць, біда – в їхній непопулярності» [4, с. 143]. На думку вченого, наука повинна не тільки переважати аматорів інтелектуально, а й «навчитися писати людською мовою, бути зрозумілою та доступною».

Та пайголовища користь, яку дають мовні знання вченому, це активізація та вдосконалення його розумової діяльності, уміння точніше передати логічні зв'язки й категорії та описати проведення аналізу і синтезу, узагальнити та конкретизувати свої наукові ідеї.

Ще у 18 ст. французький природознавець, математик і письменник Ж. Бюффон стверджував: «Добре писати – це водночас добре думати ... Стиль передбачає поєднання і вияв усіх здібностей розуму» [1]. Справді, розумову й мовну культуру слід вважати взаємозалежними явищами.

Отже, досконале знання мови потрібне і для популяризації наукових ідей, і для їх створення. Для вченого висока мовна культура й розвинені стилістичні навички – професійна необхідність, бо у царині науки мова несе особливе понятійно-змістове навантаження.

Звичайно, більшість науковців – не філологи й не літератори. Але від них очікують принаймні точного слововживання, правильної побудови речення, ясного, змістовного й послідовного викладу.

У країнах Західної Європи та США для студентів, аспірантів і вчених виходять десятки посібників зі стилістичної майстерності. Уявлення про їхній зміст і скерованість дають підзаголовки й анотації: «поради зі структурування тексту», «рецепти ясності», «путівник до кращого стилю», «шість кроків до

успіху», «як перетворити дослідження на статтю», «як писати, щоб перемагати» тощо. За рубезем у практичній стилістиці сформувався цілий напрям під назвою «риторика науки».

В Україні посібники з української наукової мови почали з'являтися тільки останніми роками [2; 3; 4].

Виші й аспірантура мають випускати ерудованих фахівців, чийм надбанням була б не тільки вузька спеціальність, а й словесна культура – запорука подальшого розумового розвитку, високої гворчої активності.

У наукових колах відомий вислів про те, що чорнило вчених рівноцінне крові мучеників. Висока оцінка наукового ремесла й наукової мови червоною стрічкою пройшла крізь усі століття до наших днів. Сьогодні, за умов інформаційного вибуху, потік наукових публікацій у світі зростає. Зростає й кількість публікацій українською мовою. Перспектива розвитку людства показує, що суспільна значущість науки зростатиме й далі. Отже, проблема «науковець і його мова» буде актуальною завжди.

Список використаних джерел

1. Селігей П. Науковець і його мова [Електронний ресурс] / П. Селігей. – Режим доступу : <http://www.inmo.org.ua/assets/files/Selihey.%20Naukovets%20i%20yoho%20mova%20%282012%29.pdf>
2. Данкіна Л. С. Сучасна українська літературна мова (науковий стиль) : [навч. посіб.] / Данкіна Л. С. – Х. : ХДЕУ, 2002. – 124 с.
3. Михайлов О. Г. Українське наукове мовлення. Лексичні та граматичні особливості : [навч. посіб.] / Михайлов О. Г. – Х. : ХДПУ, 2000. – 96 с.
4. Онуфрієнко Г. С. Науковий стиль української мови : [навч. посіб. для студ. ВНЗ] / Онуфрієнко Г. С. – К. : Центр навч. літератури, 2006. – 310 с.